

Afb. 1. *Fusinus undatus* Gmelin.

DE SCHELP IN DOORSNEE

Foto's Bob Entrop

W. FABER

De uiterlijke schoonheid en de talloze vorm- en kleurvariaties van schelpen zullen ongetwijfeld voor velen de aanleiding zijn geweest om zich met het verzamelen van deze kunststukjes van de natuur te gaan bezig houden. De mogelijkheid om in de natuur te zoeken en de resultaten later rustig thuis te kunnen bekijken en bewaren heeft een grote aantrekkelijkheid. En is men eenmaal door deze hobby gegrepen, dan volgt haast van zelf de drang naar het meer weten over deze schelpen. Wie zijn de bewoners, waar en hoe leven zij? Maar uw verzameling zal zich desondanks moeten beperken tot de schelpen zelf. Uw voorkeur gaat daarbij stellig uit naar mooie en gave exemplaren. Ook juveniele exemplaren, dezelfde schelpen met en zonder periostracum en zelfs afwijkingen zullen eveneens een plaats in uw verzameling krijgen. Vermoedelijk echter laat u beschadigde exemplaren achter. Maar hebt u zich wel eens gerealiseerd, dat u beschadigde schelpen en in het bijzonder horentjes die slechts aan de mondrand zijn beschadigd, juist zeer goed kunt gebruiken om aan uw verzameling ook enkele doorsneden toe te voegen en daardoor tegelijkertijd een blik te kunnen werpen in het inwendige van het huis van een gastropode? Misschien zult u zich afvragen of dat nu wel de moeite waard is. Daarom willen wij u van deze doorsneden iets meer laten zien.

SCHELPMEN

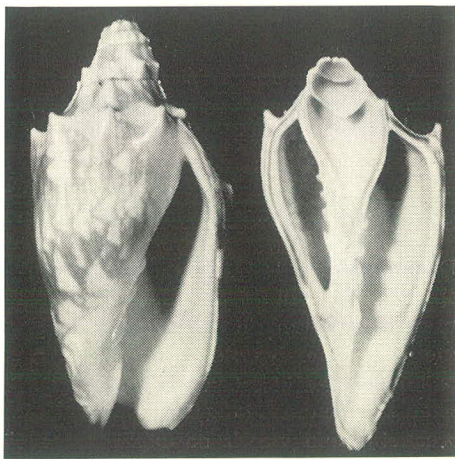
De schelp van de buikpotige kunt u zich het beste voorstellen als een kegel, in een spiraal gedraaid om een denkbeeldige as. Is er sprake van een korte kegel met een brede basis, dan zal dit in gedraaide vorm een naar verhouding weinig hoge schelp met een grote laatste winding zijn. Denkt u maar aan de Littorinidae. Stellen we ons een lange kegel voor met een smalle basis, dan zal deze in gedraaide vorm een naar verhouding lange en slanke schelp te zien geven, zoals de Turritella's. In werkelijkheid wordt natuurlijk niet eerst een kegel gevormd die dan om een as

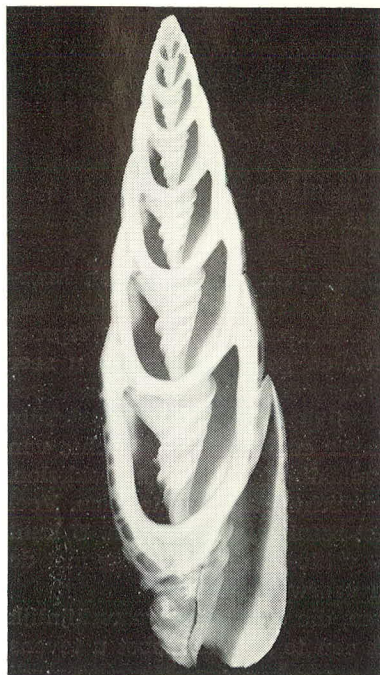
Afb. 2. *Amphiperas ovum* (L.) Melkwitte schelpen, die bij volwassen dieren een donkerbruine binnenzijde hebben.

wordt gedraaid, maar bouwt de mollusk zijn schelp spiraalsgewijs op. Zou het mogelijk zijn de schelpwindingen uit te rollen, dan zouden we inderdaad de kegel — niet altijd even mooirond — krijgen, waarvan we bij onze voorstelling van zaken zijn uitgegaan.

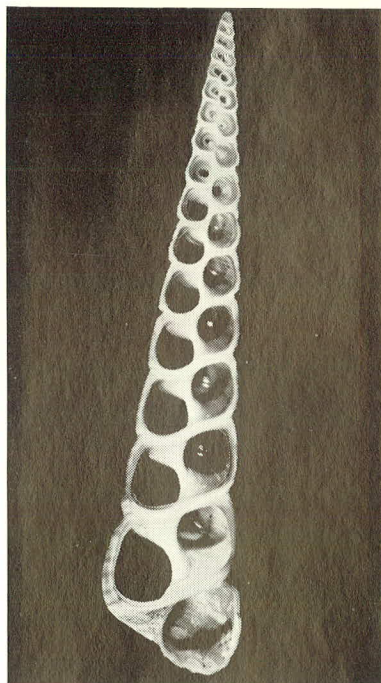
Sommige soorten zijn meer kokervormig, zoals die behorende tot het geslacht *Vermicularia* (zie buikpotigen, blz. 71, afb. 3, fig. K). Deze lijkt nog het meest op een kegel, die niet netjes om een as maar onvolledig en dan nog wat slordig is ge-

Afb. 3. *Cymbiola vespertilio* (L.). De in de mond zichtbare plooien zetten zich spiraalsgewijs over een grote lengte voort.

Afb. 4. *Mitra mitra* L.

Afb. 5. *Turritella terebra* L.

draaid. Alleen bij de top ziet zo'n schelp er als een echte horen uit.

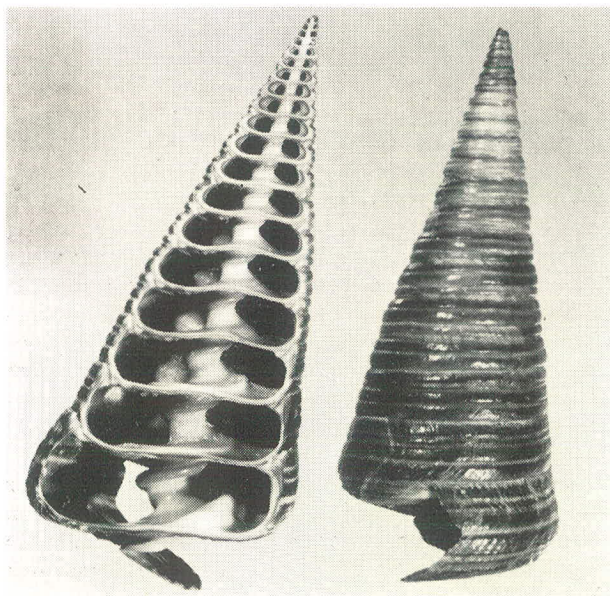
Nog steeds uitgaande van onze gedraaide kegel kan voorts nog verschil worden gemaakt in de wijze waarop de omgangen ten opzichte van elkaar liggen. Mogelijk is om bij het draaien iedere omgang netjes onder de voorgaande te leggen, maar ook mogelijk is, dat iedere omgang de voorgaande in meer of mindere mate overlapt. Dit alles doet vermoeden, dat er behalve de grote diversiteit in uiterlijke vormen ook allerlei verschillende inwendige patronen bestaan. Beter dan woorden laat de fotoserie u zien hoe juist deze veronderstelling is. Niet alleen dat de openingen, die dan zichtbaar worden allerlei verschillende vormen hebben, ook de as of columella (betekent kleine pilaar) biedt steeds weer een ander beeld. Daarbij valt onmiddellijk op, dat wanneer het eelt of callus hetwelk de columella bij de mond overdekt, bijzondere kenmerken draagt, zoals plooiën of tanden, deze ook in het inwendige zijn te zien. Zo lopen de plooiën, welke aan de columellaire zijde van de mondopening zichtbaar zijn, om de as naar boven. Dit is wel heel duidelijk te zien bij de doorsnede van *Mitra mitra* (L.) (afb. 4).

Menigmaal ook blijkt duidelijk, dat er geen echte doorlopende as is, maar dat er sprake is van verschillende delen, die zelfs niet eens in elkaars verlengde behoeven te liggen. Soms is duidelijk te zien hoe die verschillende delen van de columella onder een hoek met de denkbeeldige as staan, zoals bij *Turritella* (afb. 5), maar ook bij de wenteltrap, *Epitonium clathrus* (L.).

DOORSNEDEN MAKEN

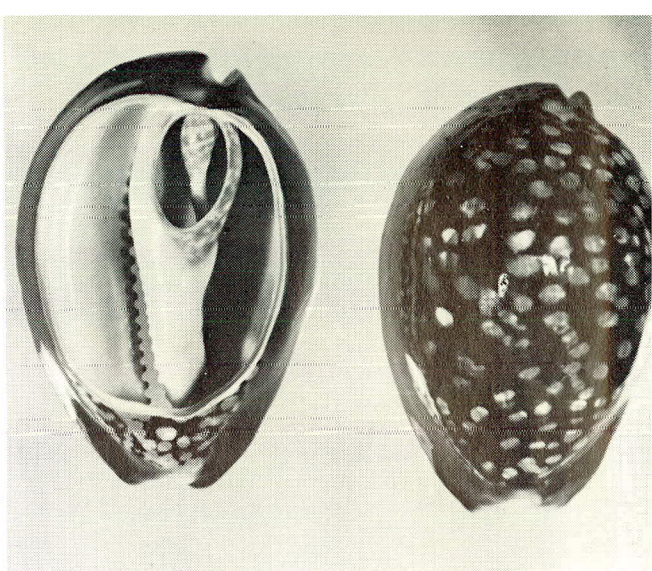
Wanneer u inmiddels ervan overtuigd bent, dat het inderdaad aantrekkelijk en nuttig is om uw verzameling met doorsneden aan te vullen, zult u ook graag willen weten hoe u deze doorsneden kunt maken. Daarvoor gaan we om te beginnen uit van enkele niet zo fraaie schelpen. Mocht het dan mislukken, welnu dat is niet erg. Bent u in het bezit van een elektrische boormachine, dan kunt u daarvan voortreffelijk gebruik maken. Benodigd zijn een fijne amarilschijf en een polijstschijf voor het napolijsten. De amarilschijf mag niet te klein zijn, want ook een beetje grotere schelp moet geheel tegen de vlakke kant kunnen worden gehouden. Op die manier kan de schelp tot de gewenste grootte worden afgeslepen. Mocht u geen boormachine bezitten, dan kan ook een niet te ruwe baksteen zeer goed dienst doen. Het polijsten kan in dat geval geschieden met fijn schuurpapier. Liefst waterproof schuurpapier, of ook met sepiapoeder. In alle gevallen geldt echter, dat u zeer voorzichtig te werk moet gaan. Vooral voor de top moet u oppassen, deze kan gemakkelijk afbreken. Maar ook de sculptuur kan moeilijkheden veroorzaken. Schuin lopende ribben, zoals de wenteltrap heeft, staan onder een hoek ten opzichte van de slijprichting en kunnen daardoor gemakkelijk aanleiding geven tot afbrokkelen. Al met al even zovele waarschuwingen om erg voorzichtig te werk te gaan. Veel moeilijkheden kunt u voorkomen door af en toe het resultaat te bekijken. U kunt dan tevens in de gaten houden of het slijpvlak wel voldoende evenwijdig met de as loopt, want dat is voor een mooie doorsnee een voorwaarde.

Indien u gebruik maakt van beschadigde exemplaren, die dus hoogstwaarschijnlijk al langere tijd leeg in zee hebben gelegen alvorens aan te spoelen, moet u tevens eens opletten of de schelp binnen niet nog een verrassing herbergt. Zo troffen wij

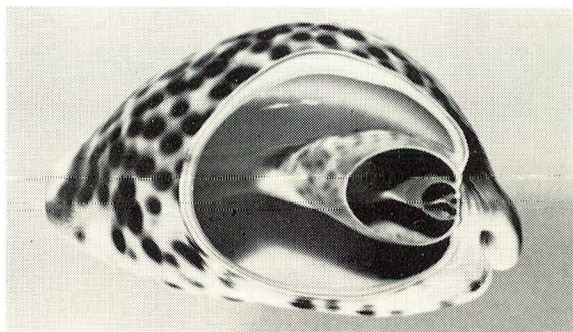
Afb. 6. *Telescopium
telescopium* (L.)

Afb. 7. *Cypraea mauritiana* L. De dorsale zijde is weggezaagd. De kartelrand links van de spil is de getande mondopening.

onlangs in een wulk een 15 mm groot zeesterretje aan en in een *Turritella* een minuscuul stoottandje, dat tengevolge van enkele vastzittende schelpstukjes de weg naar buiten versperd had gezien.

Het slijpsysteem heeft hoe goed ook uitgevoerd, ogenschijnlijk een belangrijk nadeel en dat is dat het afgeslepen gedeelte geheel verloren gaat. Wij zeggen opzettelijk ogenschijnlijk, omdat het begeerde gedeelte meer dan de helft van de schelp is. U laat immers de as volledig in takt. De andere helft geeft dus een veel minder duidelijk beeld van de inwendige bouw. Toch zal het voorkomen, dat men beide delen wil bewaren. Dat kan alleen door de schelp door te zagen, zoals afbeelding 7 laat zien. Dit is echter niet eenvoudig. Schelpen zijn dikwijls erg hard. De kalk waaruit de schelp is opgebouwd, is door andere bestanddelen samengekit en verhard. Daarom wordt voor het doorzagen van schelpen wel gebruik gemaakt van een diamantzaag. Het verdient in ieder geval aanbeveling de hulp in te roepen van iemand, die ermede vertrouwd is harde voorwerpen door te zagen, zoals stenenverzamelaars. Maar ook dan kan een paar proeven met niet zo fraaie exemplaren teleurstellingen voorkomen.

Afb. 8. *Cypraea tigris* L. Aan de zijkant opengezaagd. Opvallend is de wanddikte van de laatste omgang ten opzichte van die van de eerdere windingen uit het jeugd stadium.